

Testimony Number: T/110
Cassette Number: C/110

Country: Romania

Language: Hebrew

Name: Neuman, Gideon

Address:

Birthdate, Place, and Country: 14.2.1920, Bacow, Romania

Testimony Content

Cassette I

Before the war

About the family, the school and the relationships with the Romanians.

1939

Meeting with Jews who were in the Polish army.

After 1939

The laws against the Jews in Romania.

1941

Labor Camps: in the Siret River, in Moinesthy. The humiliation by the Romanian guards.

Autumn-Winter 1942

With a group of hostages in the synagogue of Bacow for five months.

end 1942-1943

Labor Camp in Putna.

Autumn 1943

He was chosen (with 40 others) by the Zionists in Romania to accompany 200 orphan Jewish children to Palestine. (An interesting story about the way he arrived to Bucharest.)

The arrival to Palestine; the disbelief in his stories about the happenings in Europe.

1944

With the British Army in North Africa

Neuman, Gideon

page two

Cassette II

In Italy till 5.5.45 the liberation day. From then guarding Germans.

May 1946

He had a Movement order to go to Romania to bring immigrants illegally to Palestine. He managed to get Russian stamp on the movement order (in Vienna). In Russian train to Budapest; his meeting with Wallenberg who introduced himself before Mr. Neuman. Detailed description of the meeting.

1982-1986

He returned to think about Wallenberg during his service in the Embassy in Bucharest as second and first secretary. When he came back to Israel he tried to talk to journalists but no results.

November 1988

He saw material about Wallenberg in Yad Vashem, and he is convinced that the man he met in May 1946 was really Wallenberg.

July 1989

He sent a report to Dr. Karl Molin in Uppsala University in Sweden (enclosed is a copy of this report and documents).

Mr. Neuman asks to be told whether there was a use in his testimony.

Recording time: 3 hours

Number of pages:

Place: Witness' residence

Date of interview: 2.11.89

Name of interviewer: Tikva Petel

T/110.05 פדוחת מס.

- 1 -

C/110/1 מס. מחרט

בליטון גליציה - רשימת שמות ומקומות

Galatze - גלאץ	Bacow - בקוץ
Putna - פוטנה	
Bucharest - בוקרשט	Sighet - סיגט
- מראששט	
Vacaresthi - ווקראשטי	Maramures - מרמורייש
Middle East Forces	Siret - סירט
Tarvisio - טרוויזיו	Rene - רנא
Udine - אודינה	Bessarabia - בסרביה
Innsbruck - אינסברוק	Moldavia - מולדביה
Klagenfoud - קלאגנפורט	Bucovina - בוקובינה
Mannheim - מנהיים	Transnistria - טרנסניסטריה
Frankfurt - פרנקפורט	Crim - קרים
Stuttgart - שטוטגרט	
Kroningen - קרונינגן	Mogilev - מוגילב
Debrecen - דברצן	Moinesthy - מוניסטהי
Wallenberg - וולנברג	

Wilmer S. Ilon

T-110

pp 20 - 25
Special 31 - 33 + 35 - 38

עדות מס. T/110

- 2 -

עדות מס. I/110

ראיון עם מרד גולדמן נוימן בתל אביב

ଓଡାରିବ୍ରତ୍ତ ମକୋ ପତ୍ଲ

תאריך: 2 בנובמבר 1989

מדפסה: אסנת בראל

ש. מרד נוימן, אתה נולדה בפקו (Bacow) ב- 14 בפברואר 1920. ספר הקצט

על ההורים, שמותיהם, עירסוקיהם.

ת. בעיר בקן אבּי למדתי בבית ספר עממי ובסמינריה, עד פרוץ המלחמה. זה היה ב- 1941 בשאהרגטנים עברו דרך דומניה והתקיימו את רוסיה הסובייטית.

ש. רציתך לדעת קצת פרטים על אופי האווירה בבית. יהודית, ציוגית, היחסים עם השכנים. וגם בדי שתחיד את שמות ההורים שלך ועירסוקיהם.

ת. ההורים היו ברגרד ואסתר נוימן. אחותו היוו שלושה אחים ואחות.

אבּי השני אחורי הגдол.

ש. מה אבא עשה?

ת. אבא היה סוחר בירקות בדברי מזון, במרוחך ליצוא לארכזות אחדות, עד המלחמה.

ש. הוא עסק בטעינה.

ת. בירקות. כל העבודה הזאת המשפחתייה - זה ירושה של דורות. היו קוגדים שטחים גדולים של יערות והיו מעבדים את העצים לבני תחרוכות.

ש. אז היו להם גם פועלים לא יהודים?

ת. כן, יעל פיר דוב בירקות עבדו פועלים לא יהודים. חוץ ממקרים מבודדים, היה שבטים של יהודים בצפון דומניה בסיגט (Sighet), במרמורש (Maramures), באיזור שבו נולד וידל. שם היו יהודים

או מחרם לעבודות ביערות. הידנו עושם אותו חודם וهم היו באים במאות ומקברים בקביניות עבותות. אבל הם היו חלק קטן מאד בבריצוע העבודה של ניצול יערות. היה מדובר בכמויות גדולות מאד. מהמצאים הקונסטרוקציה, ולפשי רכבת שהיינו משתמשים אז בלוחות עץ.

ש. מצב כלכלי טוב?

ה. בו, המצב הכלכלי היה כלל בעירות. אמנים העובדים הימה קשה ודאגוות רבות. בגין היה מדובר להתלהר גם באיזוריים, על אף הזמניהם השווים של דומנייה, היה פדרין מסוכן להtbody בעירות ולבוא ולשלם ולקיים פעילות. מבחינה כלכלית לא היו בעירות. כל המשפחה, לא רק אביו, התפרנסו מעסקים באקלם.

ש. איך היה היחסים עם הגוררים?

ה. ווראי, היו כמה שכיבים. למשל, את היערות הידנו ריכשו מגורים בעלי שמדה, שעיריים, מגורים קלדרוקניים שירשו מוגנים קודמים שתחים גדולים של יערות. הם היו אנשי בר (הגינות), ידעו לתהיל שיטקים ורנטהבו בבודד הדדי, אבל היו טקירים, מאחר שהייתה מדובר בהרבה בועלים ועובדות קשה, לעיתים בחודש קשה, בשלגים - התרגוזות, והעבדים האלה היו בכלל הקוד שותים הרבה הרבה. היה לא פה שהיינו ארומים וריטויים אנטישמיים. אבל עוד לא הגיעו חס וחלילה לדרגה שפרצה המלחמה עם אנטישמיות, עם השמדת ובכל הדברים.

ש. היחסים עם הגורים בשובנה, בבית ספר, איך היו?

ה. די טובים. בבית ספר, פה ושם אם היה, אני בבר מדבר על התקופה של הגמנסיה. הירתי תלמיד מצטרין ולא פעם קבלתי פרס. היו ויבוחים אם כתת לייהודי או לא כתת לייהודי. אנחנו הרגשנו גם בהרצאות של המורים כמה אלמנטים שלא דיברו באחדה גדולה על יהודים. אבל היו

- גפ. מורים, לבב הפחות בכיה התרשםנו, שבעט לא הבירילו בין תלמידים נוצרים ויהודים, וידענו להעדריך את התכמייד על פר יבולתו.
- ש. גם בית ספר פמ"ר וגם תיכון הלבת לבית ספר ממלכתי?
- ה. כן.
- ט. בבית, האזירה הרימה יהודית?
- י. בבייה הייתה שמירת הדת. היה איזה מין דת להסתה, כל אחד התאחד עם האלוהים שלו. זאת אומרת, היו מודליקים נרות בשבת, היו קוגנים בשאר שבוע, מברנים ארווה בשבת, בחגים מיוחדים היו הילדים הולכים עם ההודים לבית הכנסת. מהתיננה דתיהם היה בבוד לסת, אבל קיימו אותה בנוסחה תופשית. חוץ מהדור הקודם, למשל בשני נזכר בסבא, באם הסבא שהסבירתי עוד לראות אותה - הם היו מקפידים הרבה יותר על שמירת השבתות.
- ש. ארץ ישראל תפסה חלק?
- ה. כן. היה ציונות. אני זוכך את עצמי בתנועות הציוניות בערך מגיל שלוש עשרה.אמין לא היו תנומות אידיאולוגיות, אבל היו תנומות של בילוי נוערים בציונות. היו קיימות עירינו בכל התנועות; משומר הצ pierde עד בית"ר, יותר במרחב. והרבה תנודה גם חברתיות. פעם מצא חן ביטניך בשומר הצער - היה שם. פעם בבית"ר. הרה חנואה שהריה נקראת המרכז הציוני. נדבקנו הרבה לשירים ציוניים, לריקודים ציוניים. יחד עם זה היו מבלדים גם מבחינה חברותית, בשarityנו יותר גדולים, אם ההתנהגות של בוגרים, ריקודים, פגישות חברתיות, מסיבות. התובן היה די מעוני, זאת אומרת מה שהרינו צדיקים לקבל לבילנו, עד שפיצה המלחמה - אפשר להגיד שלא היה חסר מאומה.
- ש. כל פעילות הירכל שמעתם, דיברתם, קראתם?
- ה. היו תופעות ביחס לנaziים. ברומניה התחלנו להתארגן קבוצות אנטישמרות ממנה סוגרים. חלק אחד היה אנטישמרם אידיאולוגים

עדות מס. T/110.1

- 5 -

ס. 1/110/1. ס. 5

שברטן שromanija מבנש בהשפעת הנאציזם ותבוא מהפכה שכלהה בין הדברים את גירוש יהודים ולקיחת רכושם. היה חלק יותר קרצונר שהיה 17 בס מירוח גדר הברזל, שם הילכו בצדקה יותר גלויה עם נטיפותם ברוטאליזם. בימיים אחד המלבות ברומניה היו מתאפסים בלבושים, וזה דואים מרוחבות לעריו ועם עפרון וניריר רשו שפהו לא תבינו של היהודים ואט הבטים, ואמרו: בשאנטו נהירה שאנטו, זה מה שנקד זהה דרכיה שאנטו.

ג. אס אס פראסלא פראסלא

ג. שברטן, באומה פקובת אנתנו פולני וצחקו אירק הם עשויהם האזהה שאנטו הלה. ולא מזמן שיבוא יום ויום יבצעו את זה במציאות. יהודאי, כל היהודים נפצעו, חלק יותר מוקדם, חלק יותר מאוחר. ذات אונרטה, עזיז וכל משפטה שברטן תוך שנתיים, מ-1941 עד 1943 בשאנטו פולני את רומניה, אם כל התהלייבים של אנטישמיות, מחנות ריבוז, סאגון פולני, לרבות גם סגן דוד צהוב.

ג. לאם כלב הריבוז רוצה. לנו שאלתי אותך אם שמעתם על מצב היהודים באנטו ובעומבריה. ועוד לפני פדו אס מדינה, בשארית צוד נער.

ג. אנטו באנטו שקיימת איתה אנטישמיות באפרוסטיה, אבל מבחינה מפשית זו דוד צוד פולני. חוץ מהקדיסט נאכט - "ליד הבדולח", פהו פהו באנטו. כל יתר הדברים ידונו מטה. אבל הרגשנו באזיד, זה הטעיפ, פלאק של אנטישמיות שמחפשט. אבל לא עוד מתחם לויגנו, עוד לא אץ כרחות באנטישמיות.

ג. ובשליטה לפולין.

ג. באנטו לפולין בבר לממנו מה שיבול לקרים. בראשון ספטמבר 1939, כשהגרמנים כבשו את פולניה - אנחנו דאינו באותו עינינו חלק גדול מהצבא הפולני שבוי לטור רומניה. גנראלים וגודדים וחתיבות עם כל

הנתקה. אולם הצלחת הגרמנים, גורמתו נזירותן בוחנות יהודים שהר
בונם בזאת הצלחה יונאי כל יהודי פון לו דרכו לאומם היהודים
בזאת גזען גראום היה נזירם לזרה, להונאות וכטנות מקלט. אף
זו, אך מכם חומר כהן מיהר היזריה היזריה היזריה. עמי זבור בזעם
הנתקה רם זו, ובור זיך, יונאי איזה קהן לייזר מצוב של פרנסת
יהודים יהודים. מה היה האני? – כמפטן כל יהודיה בלה הצליח לבוא
ס. 110/T מ- 110 אחד או שניים. יהודים בעירנו יונאי להם רקון
בזאת, ובזה הם נחפכו יהודות הובללה לצורך בלכלה. והצדדו בעירנו
בזאת זו גדור טם יהודים. חלק, מהם שנטנו אחר בר, ברה עם האב
בזאת אונדס ומשיר בערבים עד לעירק, לאיון, חלק הינו לאהה"ב. דרך
בזאת, בגזירות היזריה פון אארה"ב בעיר ששמה באפלו, איז שט נחפץ כי
שגרדים סאה איז פולנים מאנשי גדרס שגרדים הרום ומפרנסים בעיר
היזריה. בש עד היזריה טים בזונאות ומחברים פולנית. ס. היזר שעוד
בזאת?

ג. אונתי יונאי על התקופה של ספטמבר 1939.

ה. רציתני לדעת אם הינו אליהם פלייטים עוד לפני המלחמה?

ה. עד ראשון לסתמבר 1939 לא היו פלייטים בגרמניה. אוחריו 1939 התחילו
להתקדק התנועות האנטי Semirat ברומניה והתחילה עם חוקים
אנטי-יהודים. למשל, אונתי כבודי במנסיה מטהרת, זה היה נקרא (השם
ברומניה).

ו. בית ספר מורה?

ז. כן. הירתי בשנה השישית. בהס, מטור התחשבות בהצטיינות של
בלימודים – נשארכנו שמי יהודים באותה מנסיה.

ח. מטור במה?

ט. מטור אוכל מאה חמישים.

ש. את בזלם גרכז?

ת. את בזלם גרכז. פון לנו חד שנובל לגם את אותה שנה ששיר
שלמות. בשנה השביעית בבר לא היה בכלל אפשרי לריהודי למלמד
בגמנסיה.

ש. וזה איך זה צפחים הין נגידם?

ת. קודם כל הלאמת הבתים של היהודים. ذات אומרת, ממש הוציאו צו
צעראייך מסויים בל בית של יהודי שיר למשלת רומניה; ובגל הבית
שה באותה דירה היה דבר וירושם שבך דירה למשלת רומניה. אחר בר
התירו צבוזות פרידות, לא פרודוקטביבות, אלא צבוזות משפיקות
באו ניקוי רחובות, למפוס לבבים, ניקוי מזדיות מהגדירות. נתנו לנו
כל מרבץ צבוזות. עד שבא ממש השלטון האנטישמי. הוא עבר במה
התדריכים, לא יודע אם אני יצליח לספר בדידיקנות.

ש. וזה פגין איך זה השיפט עליך ועל משפחתך.

ת. היה פוגא, קוזא, קודרייאנו, ובסוף אנטונסקו הידוע. בזאי שבספה
התירו קריאות בדאה. ועבדיו אני מדבר על התקופה שהיו מוציאים
אوتנו מהעיר ולוקחים אותנו לעבודות לייערות.

ש. איך זה עשה?

ת. למשל אמרו בוקר אחד: כל בני הנעורים היהודים מהיל שיש עשרה, שבע
עשרה עד עשרים וחמש, שיבואו לבית ספר מסויים או לחצר של מוסדות.
שם עשו מאתנו רשיונות. אחר בר פרסנו מזדיות עם ארונות שמיר וילאי
יתריצב ברצון עד יקחו אותו בכת ודעבשו את המשפחות אז במעט
בזם התיריצו.

ש. מי ביצע את כל פרסום ההזדמנות, הדישומרים?

ת. המשטרת והצבה הרומני יחד. הם גיריסו אלמנטים אנטישמים מהហווער
הרומני שираו איזה מין טדריכים. ובבה הין מחלקים אותנו. בשלב זה

- לעתו רק גברים, לא בחורות. ובכלה בקבוצות של מאה, מאותים, ריבאים
או更多 במחנה נוכף איזה שתאחדנו פם נוצר מקרים אחרים.
- ש. מה פירתם במחנה הפלזדה?
- ה. מחנה הפלזדה היה היה רק מחנה מילון. מחנה המילון הזה שלחמו אותנו
לכבודות ספציפיות למתנות עבודה. אז היהת במד עירוביה בין בני
שעיר זו ומפץ אותה.
- ש. ארפה היה מחנה המילון?
- ה. איזה תואסנו, ברגע שהתוון הגדול היה דוגמא בחרב בתנו. לנו
הייתה הצר גדולה פם מחררים, ומשום מה, המזודות קבעו שבל היהודים
היאסנו בחרב שלנו. המחררים היו על שם הסבא שלי. אנחנו גרכו
ואז הם הבטים כל וומרך הזה. הסבא שלי אריה אוסטהי, היה ידוע.
בולם התואסנו וממש שלחמו ככה: חלה השבירו לטרנסילבניה לפיד שטמה
בדשובה ובגראבן. הם עשו קנאליזציה בשבייל צינוריהם גז. אלה שעבדו
בם, טענו שה坦אים היו קשים מאד. אני הייחי בקבוצה ששלחה לניר
סידר (Siret). הפלזדה שלנו הייתה כתוך עצים מהיער הארכוב ולמשות
תבירות שמלאנו אותו עם חצץ, ושמנו את התבירות האלה על שפת הנהר
בדו שהמים בחרץ לא יעלו על גדרותיהם.
- ש. הסירם הגדות.
- ה. הסירם הגדות, לאחר שהמים האלה היו מתחפשטים בכפרים של דומינום.
- ש. כמה זמן היה שם?
- ה. הייחי שם בפרק שמונה חודשים.
- ש. מתיי עד מתיי?
- ה. זה קרה בבר ב- 1941. נלקחי לפלזדה הלאה בשנת 1941 כשהגרמנים
כברו דרך רומניה. ההשכלה הגדולה בירוח שבאותו האיזור שעבדנו,
איכחינו אותנו בדרכות של פדות וחזרירים בטור הכלbold והשתן של
הרים. לפלזדה הגיעו יוצאים ערומים לגמר. היו פעמיים שהדר

שכננו מחרפותות, שבנה גדרנו - והלבנו עד שפט הבהיר להוביל את החבילהות האלה - הלבנו ערומים. הרבה גוים הסתכלו עלינו וצחקו.

ש. כמה גוים צריכים לתרות ערומים?

ת. זה היה לאשפיג אוננו. ממש ערומים לומר. סבלנו גם מדבר אחר. בדנו באיזור שהיה מלא יתושים. הירינו מקלים עקיצות בכל הגוף והירינו מוכחים לטבוד, כתת גם תוצרת מסוימת. היתה נורמה של פבוניה. אבל מהיתושים סבלנו לא יותר משבע, עד שדנו ותרgal ונחרנו מומסלים. אחרי שבוע בבר לא הרגנו את רתקיצות של היתושים.

ש. אוכל?

ת. אוכל היה וצ. בתקופה, בחודש חמשים הראשונים, היו לנו עוד הריבות של מון מהטחים ובכדי - עד קניינו בסתר עוד תטיבת כמה דברים אחרים. אבל האוכל והగיל מה שהרומנים נתנו היה מוקשעיה אם שפועלים שיבקם לספור בכל תיבת, ולהם שהיו נתונים אותו בכוונה וזה גיד שקיבל עוזש. אני דאייה שכשרניים, כל אחד קיבל חצי כמה בזים עם פודט, והירינו שומרים כל פירור ואוכלים.

ש. כמה שנות פבדתם?

ת. מאור בוגר עד הכליה. לא לבי שנות. בשעה אור הבוקה, כיוון אוננו שומרים של הצבא הרומי, עם רובים. הם הובילו אותנו לעבודה. הם בירנו התהפלנו. אבל אנחנו לא. וכשידר הכליה התדרנו אותנו בתזרה נאומן רפתות.

ש. גותה שמירה סבירכם?

ת. כן, ודאי. הייתה בקרה מרבית של המשטרה והצבא. קשה להבהיר, אני רוצה להגיד לפניך שיכלתי לבסוף בקלות. אבל אין אחד לא עירנו. האירומים היו גדולים זירינו גם מחוסרי הדרכה מתאימה. הרום בשאני חשב על הזמןים האלה, בשאנר ישראלי, לו היה באותו הזמן מישחו

ש. אתה לא רأית?

ת. אבוי בעצמי לא ראיתי, אבל אבוי דיל סייף שבערנבו בבקו בעצמה ריבבת בזאת שבא מעד ששמו רנו (René) בבסרביה. חלק מהיהודים, בשגועם להם, הלבו לתחנת הריבבת לעזרה להם. והם ראו במו עיריהם את כל הטראגדיה הזאת. והרומנים לא נתנו להם לגשת אפילו לחת בוס טים.

ש. לא ידעו לאן הם נושאים?

ת. דרומה, דרומה. בששלאן לאן, אמרו שנושאים דרומה. הריבות האלה התחלו בעשרות, בכמה מאות גדרות של יהודים. בסרביה ואחר כך מטולדביה הצפונית (...). בדומניה באותה תקופה היה מדובר שהיו קרוב למליאון יהודים. חלק אומר שמדובר מאות או תשע מאות אלף, אבל היה ידוע שהדומות רומניה, בכלל בסרביה ובודקובינה (Bucovina) באותה תקופה זו הייתה רומניה הגדולה. זה היה חלק אחד מה שאנו ראיינו.

אחר כך התחיל הגירוש לטרנסניסטריה (Transnistria).

ש. מתי אתה ידעת על זה?

ת. אבחנו כבר שכיננו במחנה העבודה בשנת 1941 שהרומנים נכנסו יחד עם הצבא הגרמני.

ש. איך שמעתם?

ת. היו מספרים. הי, באים המדריכים הרומנים והיו אומרים: בבענין את קרים, והצבא שלנו נמצא במצב שם. אחד בר, בשחיק מאטנו באו לחופשה לאייזוריים האלה, אז בבר סיפרו שארשו אותם באותה קרים, לאוטו איזדור של אוקראינה אףה שהיהודים בונסו יחד, במוגילב (Mogilev) ועוד מחנה בטרנסניסטריה. יותר נשלחו לטרנסניסטריה יהודים מבוקוביינה, מה שנשאר מסרביה וחלק מטולדביה. היהודים טרנסילבניה היו דוברי הזגרית. ומצבם היה לנו בלתי ידוע. על אף שטרנסילבניה הייתה שייכת אז לרומניה הם היו יותר קשורים ליידות

הונגריה. פגשנו מעת מאי טריהודי טרנסילבניה. אוכל הרים נקחן אותם למחרות השמלה. דיבם של יהודי טרנסילבניה היה בדינם של היהודי הונגריה. ذات אומרת, היהת איזו מדיביות של המיטשל האנטישמי ברומניה שלא עיררב את גורל היהודי רומניה עם גורל היהודי הונגריה. ذات אומרת, הגידוש לטרנסנישטריה. בטרנסנישטריה היו עיבודים, היו עבודות קשות, מחלות. אבל לא שמענו על שיטות השמלה כמו שעשו במחנות הריכוז של אושוויץ ודברים אחרים. הרבה יהודים מתו אבל בתוצאה מקור, מלבולוך, מחוסר מזון.

ש. איך ידעתם על גורלם?

ת. ידעו, סיפרו אחד לשני. הקשה ביותר היה בשתיילים רומנים שבאו לחשפה התחלו לספר מה הם רוא בחזית. הם סיפרו, יהודים לבני משפחות, שתולים יהודים, שהורגים יהודים. והיו מספרים זועמות באלה שנחכו לא דברו, ואפילו היה לנו קשה להאמין, באלה זועמות. ואלה היו דבריאמת. זה היה בערך ממחנה לממחנה, שום יהודי לא יוכל היה להיות חופשי.

ש. על איזה ממחנה אתה עבשין מדובר?

ת. לא, לךו אותו גם לממחנה באיזור מוינשטי (Moinesthy), איפה שמחפשים נפט.

ש. אחרדי שטונה זו שם?

ת. כן. כשהשתחררתי ממחנה העבודה ליד הסידת. לרומנים היה כל מני תבניות עבודה ליהודים. אך היה לוחים ממונה מסוים מאיירים שלוש מאות יהודים ומעבירים אותם לממחנה אחר לעבודה. מאידך, היה מביראים ממחנה אחר על ידנו. אחרדי השטונה חדשם האלה בדרשתי עם עוד קבוצת אנשים לעבור לעיר מוינשטי שבצפון עירנו בכו, לעבודות חפירה באיזורי של חירפושי נפט. לאחר שהמוקם הזה היה בחמשים קילומטר מהעיר לבנון, אך הכלכלה להתגונב לפנים לבוא הביתה

ולחצודר, כמו תמן. נתקלתי גם בבחורים נוצרים מעריבנו שהו בתפקידים ציבוריים באיזור הגה של טוינשטי. וזהו באלה שמתוך הירבות מבית ספר, לפחותם היו מתחשבים ולא יבוליהם היו להתפרק מלעשות אלימינציה של כל הבדידות שהיתה בינינו.

ש. שם גם בן גרתם ברפטות?

ת. לא, שם גרנו באוהלים פרימיטיביים. שמו מחלות באלה על הרცפה. האוכל היה יותר טוב.

ש. הרחס של השומרים?

ת. הרחס היה קשה, אנטישמי. היו מרבייצים עם מקל, לו לא היה עוזה את הבמות הדרושה. היו שעושים, היו גותרים לך מריצה עם אבני לזרז איתה מאות מטרים מטר. ואם לא רצת מספיק חזק – עד הרביכו עם מקל כדי לדרבן אותך, ממש לזרז איתה. לעיתים, קשה לי להאמין, מריצה שלא יבולים להציג אותה מהמקום, הירתי רצ איתה. בכל זמן שרצת יותר מהר הירית מתקבל פחות מקלט על הגב. יש אידה בח שבא לבן אדם, לא רודעים מאיפה.

ש. כמה זמן הירית שם?

ת. שם הירתי בחצי שנה. זאת אומרת, זה בבר היר החלק הטוב של העבודה. זה בבר 1942.

ת. באחד הימים נהייתי בחופשה בבית, היה אסור יהודים בעיר לצאת מהבית אחרי שעה שש בערב. אני הירתי צריך להגיע לעבודה ורישתי ביום החופש ובערב הירתי צריך להגיע בחזרה, בעשר או בשתיים עשרה בלילה. נתנו לי חופש מהבוקר עד הערב שאהיה בחזרה. לי היה נעים בבית, רציתי לנצל את כל היום, ואחרי שיש יצאתי לחצודר מרחק של חמישים קילומטר. תפסו אותי המשמר הצבאית. היה לי על היד התלאי והצחוב. היה אסור, אם היר יוציא בלי זה היו יורדים בר. הם דאו אותו אחרי שעה שש. ואני אפילו באתי הביתה לחופשה עם בלי עבודה

שהיהתי עובד איתו בשטח, את בזאת, אבל די זהה. באתי לחופשה עם האת. כי אם האת היה הולך לאיבוד היה עובש גדול. יותר משושומרים על רובה שמרתי על האת. אני מזכיר לך שחזרתי אחורי שיש לנו הפלאי הצהוב, ועם זאת על הגב. הלבתי וניצרו אותו. אמרו: אתה לא יודע של יהודים אסור ללכט אחורי שנה שש? אמרתי: אני במחנה עובודה, אני לא בעיר. זה אסור ליהודים שירושבים בבית או זקנים, אבל אני צריך ללכט לעובודה. אמר לי: תן לי את הנזונים שלך. היה לי את הנגידים שאנו עובד במחנה. הם שיחדרו אותו ללכט בחזרה. איך הריתם מופיע חמישים קילומטר? היה לי קצת בסוף מהבית. חלק היריתם משלם לנו שעה נט עגללה שאנו אצחץ אליו. חלק הריתם אותו שאנו אומלך, ואני הולך לעובודה, אני איש עבודה, שיעזרו לי ושיקחו אותו. חלק הריתם הולך בדרך איפה שלא היה

ש. הריתם הולך תמיד לבדי?

ת. היו מקרים בוודדים, אני מדבר על חופשה, אם אני מדבר על חצי שנה עד אולדי הריתם פעמי בחודש בבית. זה הם כן, אמרתי לך, מתוך יחס של התחשבות, סטודנטים נוצרים שהבירו אותו מהבית, נוצרים שהיו האדמיניבסתהורים של אותן העבודות באיזורי הנפט.

רומ אחד באז ואסדו אותו.

ש. מידי?

ת. מהצד. אמרו: צדביכם להביא אותו לפני לפני בית דין צבאי. מתברך שעשו לי משפט שהלבתי אחורי שנה שני. הביאו אותו לפני בית דין צבאי בעיר ששמו גאלאץ (Galatze) ליד הדנובה. ועמד גנרטל בבית הדין, עם עוד שני קצינים, אחד בתב. והגנרטל אמר לי: יהודון קטן, אתה יודע שלך יש עבירה שעילה מופיע מווות? לא היה לי עורך דין ושם דבר. אמרתי: בבוד הגנרטל, אני אדם עובד במחנה זה וזה. הלבתי הביתה והריתי חייב לחזור בחזרה. באתי בחוק, קיבלת חופש של יום אחד.

עד הרז נציגודים בין הדדרישה שאתה צריך להרhot במחנה ובין אי האפשרות ללבת, והידתי צריך לבחור באחת מהשתלים. למזלך הוא אמר: שובגעתי ואני בזוטן לך רק עונש בסוף. ואני מחדיך אותו עם שומד צבאי מבית הדין של העיר גאלאץ ליד הדנובה, לעידך. כדי להשיב את הבספ. זה היה סבום די גדול בשביב התקופה ההייה, לשלם את הקנס ובדה גמרת את העונש. אחריו שהומרים לךו אותו מחנה העוזדה פמוינשטי, והחזיקו אותו שם, היה עניין של כמה ימים בבית סוהר עד שהופעתה לפני השופט. ראו שאני לא חזר לעובודה. הקצין הרומני האחראי במחנה עשה לי משפט שברחותי מהמחנה. בכה שהיה לי משפט נוץ.

באתי העירה ומצאתי הפתעה. באתי עם השומר, הגעתו להורי הביתה. זה היה אז בחמש מאות לרי, במו חמיש מאות רוכב. אמרתי להורים שם אני משלם את הסבום הזה - השומר משחרר אותו. אך אמר אומרת: בשביב מה שחררו אותו? אתה יודע אולי שהוא? אבי היה אז אדם יותר מבוגר מהגיל שלוחים לעובודה. התברר שהיתה הוראה טעם הגרמנים לחתת מהעיר בכו מספר יהודים שהם טובים לשירותה, זאת אומרת במשפט, במו שחדר עם שמנת, והבניהם שלם, ולהזכיר אותם בני ערובה פן יקרה מההו לחיל גרמני מהאייזדור. לך את אבי. והודיעו לאמיר שתברר את הבתוות של זכרם שלם. רק האח שלי הגדול, מרצל. דרך אגב, היה לי אח יותר קטן בשם דירון. לאחותי קראנו שלי. מרצל זה בא מהשם מרדי. השאירו לאמיר הודעה, שאלו איפה אנחנו, שאבינו לפיר הוראה הגרמנים צריכים להרhot בין בני הערובה, ולא לעובודה. וכשיש הוראה מהגרמנים - זה בבר פועל בכל תחילה ביצוע של הרומנים.

ברצתי את ההודעה הזאת שהיתה בבית והלבתי, איך שאומרים כאן, להציג העיר, ואמרתי שאמי קיבל הודעה שרואים אותו בגין ערובה. הוא אמר: טוב שאתה כאן, את אפיק בבר מצאנו, הוא בגין ערובה יחד עם

אביר. זה היה בחצר של בית הבנשת הגודל. אני באתי לשם ומצאתי אבויו והעוזרים את מרי ומרי. ברומניה בשלהי מרדubar במי ומי, היו מזבקרים על בנים של בעלי יבולת, על עשירים. רוב הבנים של העשירים היו מרחובדים שם, וגם חלק גדול של יהודים מהובגרים. בתוך המזב הזה נבלאי בבן עיריה קרוב לחמישה חדשים. זאת אומרת, המזב היה בבה: גברים יותר מבוגרים היו מחליפים אחדי חודש עם אחרים. אבל אוטנו הצערדים החזיקו באופן תמידי.

ש. אתה ואחיך הירתם שם?

ת. אף ואחיך חמישה חדשים הירבו שם.

ש. מה עשירתם שם?

ת. שמדו עליינו, מה שאבי אומר, פהו הרנגוול בכל.

ש. סגורדים כל הרים?

ת. כל הרים סגורדים. ובשער אותו מחנה עמדו כבר גרמנים ולא דומנים. הרילאים גרמנים.

ש. ארפה ראשוןכם?

ת. שם בפניהם. את מכירה איך בית בנסת כאן בארץ - אז בדצפה של בית הבנשת, ביציאה של הבנשת, היו בחצר עוד כמה בתים של עדר. בבה התפזרנו ולא נתנו לבנו לשירים מזדוניים, רק מצלחות קש.

ש. שרדו תריטין?

ת. שידותיהם, היה בית שימוש בחוץ בחצר.

ש. להתרחץ?

ת. היה ברצ מרים, היו לוקחים דלי מים. הירבו מלאי בשפשרים. אוכל לא היו נזננים, היו אדריכלים להבראה מהבית, המשפה.

ש. אם דאגה להבראה לכטם?

ת. אם דאגה או אחותי, אחותי שהיתה בבית. בבר היו הדמנים הקשים.

ש. אריהה שבה?

ת. זה היה ב- 1942.

ש. אמצעי בערך, נבון?

ת. ב- 1942. אביו זוכר שאחותי הצעירה הירטה באה והירנו אומרם לה אני, אבוי ואחוי: מה הבאת לנו לאוביל, קצת מפרק של עגבניות? היא הירטה אומרת: אתה לא יודע, אין לנו, אין לנו זבר אחר. לא ידעתו שבחווץ הירנו למצוב שלא היה ממה לבשל.

ש. היו דashi קהילה?

ת. דashi הקהילה היה גם כן, במנוע תעשיים אחוז מהם היו בין בני העירוביה, סגורים.

ש. לא היה מני שידאג לבם.

ת. לא, לא היה שום ערך לקהילה, לא התחשבו בשום דבר. בתקופה היהא כל יהודיה היה פסול. להיפך, היה איסור חוקרי להtaşף, להירות מוסד יהודאי, להתארגן. הבל היה אסוד.

ש. איך קראה שהוציאו אתם?

ת. אבי השחרר יותר מהר. אחר בר אבא עדר, היה בא בל פעם וטביא לנו אוביל. היה לי בוגרת עם פשפשים בלילה, משש שחורה. הירנו צריבים בכל יומרים להחליף ולא היה אירפה להתרחץ. היה גם תקופת של חודש, והייתה קד .. תרדח, עד העדפת להירות מלוכך.

ש. זה בבר היה סוף 1942?

ת. משהו בזה, אבוי זוכר שהיה קד, בסתו 1942. מה שאבוי דוצה להגיז. לבב רע יש גם לפעמים מצל. באותו זמן שאבוי הירתי חמשה חדשם בגין ערובה - הרבה מהחבורה חלו מהעבודות הקשות. חלק נהרו חולדים, חלק נפטרו. אחר בר שמעתי מהם קשה היה להם. ובעצם, אנחנו, את יודעתו ייש אמרה ערבית שאומרת: אם אתה דוצה שעניצה תזריך במשקל - תקשור אותה מול צאב והיא בבר תרד'. בני העירוביה, לו היה קורה משהו

לחיל גרמני - היריבו מוצאים להוורג, כל בני הערובה. תאריך לעצמך
שאמוהות התפללו שלא יקרה שום דבר לחיל גרמני, שנחכו נצא בחרים.
האטמוספירה הדאת והמנטליות הزادה הרת הקירמת.

זה היה בחודש 1942. התחילתה שנת 1943. לזכור אותו

ש. בלוור, הגיע תורך גם בן להחלפה?

ת. אחרי חמישה חדשים הודיעו לי, לא את בולם. אני גם לא ידעתי מה
שנשאך מאחרי. ואז קיבלתי פקודה ללבת מחנה עבודה של ארץ חנתן
רבבת. זה היה נקרא פוטנה (Putna). שם עבדתי כמעט בכל שנות 1943.

ש. מה עשית שם?

ת. חפירות, ניקוי בבריםים, אספלט. שם לא היה אספלט, שם היו שופטים
חצץ. שם אבניים, גם לא אבניים של גראניט, היו סתם בבריםים. כדי
שבחוורך לא יהיה בו איז היריבו בושעים עם עגלות ולוקחים חצץ משטו
של נהר, מביאים אותו ושובטים אותו על הקרקע הראשי כדי שהבוז
יתעverb בעמ' החצץ, שהעגלות או האותומובילים, במא שהיו איז, לא
ישקעו.

ש. איך היו התנאים שם?

ת. גם בן קשים. נתנו לנו לישון באולם ספורט עדוב. היו מקרים שמי^ר
שירות היה לשלם, היו בותנים לגויים שהיו להם מחסנים, שילמת לא
הרבבה, למשל דיזייה דולדר לחודש - איז נתנו לך ללבת לגוי הזה. הגוי
זה היה רשום צל ידי קומנדמנט העבודה. בל אחד מהם היה מחזיק בין
חמרשה עד עשרה יהודים. שם היו TABARIM רותר טובים. אבל בדרך כלל
הלו כלאה למקומות האלה אנשי שירותם שליהם הייתה יותר טובה. אנחכו
שמענו גם שמי הייתה לו בסוף היה גם קונה או כל מזון משפחות
רוּמְבִּירָה שאצלן הם גרו. אבל בוגראה שבעל האמצעים, אני מדובר על
בעלי אמצעים חזקים, היו באלה שמצוות את הדרך לשלווח שליח הביתה
להביה בספים. אם יوذעת, יש כל מיני. והאנשים האלה הצליכו גם

לקבוצת מתיות לאחדראים הרומיים, שעוגנים וספרים ומשחקים במו שח.
אנטנו הרשנו באודר שיש מין דבר בזה ושמחנו בלילהו שלא על
חובוננו מישנו יבול איבשהו. להיפך, לפעמים היה אחד בזה, אך היה
בستر מביא לך תוספת מהאובל שהוא קנה.

ש. אתם לא קבלתם בכלל בסוף תמורה העבודה?
ת. לא שום דבר. אותו דבר, מכות וערומים, כל ההשפלה הזאת בכלל מקום.
אותו האובל, אותו מرك שחוד, לא ידעת אפילו מה יש בפניהם, העיקר
שהיה חם ותרגייש שאתה אובל משנו. שמים את הלחם ומתחזקים אותו
בפניהם. את יודעת, שבן אדם רעב... וזה טעים בשאתה אובל.

ש. בכל התקופה הזאת, הצלחת לשמר על הבריאות שלך?
ת. בן, בדרך כלל. זה גיל של בעורים. להיפך, אתה מתחזק. חוץ מהשפלה,
אבל באופן פיזי הרית מובן לסבול הרבה דברים.

ש. איך היה מצב הרוח?
ת. היו דברים, לא יודע אם לספר לך, מוזרים. היה קצת אחד רומני
שהוא היה גם סופר. פעם הוא אסף אותנו בעבר והקריא לנו מהפואדיות
שהוא מחבר אותם בספר. והיה אומר לעשות אגאליטיקה: מיר מבם יבול
להבנס לנפשי ולהבין מה השיר הזה. נו, מה תגיד, אחרי שבירום הוא
מרבייך לך מכות. אני זובר שאני קופצתי באחד העربים ועשיתי לו
אגאליטיקה. נל אחד השירדים שלו וזה מאד מצא חן בעיניו. והוא אמר
לי: מחר אני נזון לך תפקיד מיוחד, כל הבבוז לך, אתה קלעת בדיקון
למה שאני רציתך. מה היה למחרת? - אני באתי, במקום לצאת לעבודה,
להתרכז לפניו. הוא אמר: אני רוצה לחת לך תפקיד. באן יש בחור
אחד שקוראים לו משה אטינגר. משה אטינגר, אני בגעודי הלבתי עם
בחורה יהודיה, מאד אהבתה אוניה. בא בחור יהודי ולכך אותה טמונה
והתחנן אליה, לפני שהיתה אנטישמיות. והבחור הזאת דומה שתי טיפות
מים לאותו בחור שלקח לי את הבחורה, והוא קיבל את עובשו. נתן לו

הווראה להתפסת ערום, לנמוד עם הגב אלירנו. הביא ארזה סל עם תפוחי עץ באלה גודלים. אמר לי: אתה לוקח תפוחי עץ וזרוק אותם. זו עבודת קשה? זרוק לו על הגב. מה אני עשה? שם הענין של סיידוב פקודה. קודם יש לך בעיר טוראלית: יהודי שקר. אבל בבל זאת לבצע פקודה. מה עשית? -לקח תפוח עץ, ובמו ששים פרח, שטתי לו על הגב. אז הוא התרגז ולקח תפוח עץ ואמר: אני אראה לך איך זורקים תפוחי עץ. וזרק את התפוח עץ. אותו הוא עזב. הוא הבין שאני לא יצליח לעשות את הדבר הזה. וזה הייתה התמורה שהוא נתן לי עבור זה שהצלחת לכתה את השיר.

ובכח זה המשיך עד לסנתו 1943. בסתו 1943 התעלב הצלב האדום הבין-לאומי והצליחו לשחרר כמה מאות של יהודים מטרנסניסטריה וմולדביה. וברוחרבוט גורמים ביז'ן-לאומרים אצל השלטונות הרומנים החליטו שיתנו ליהודים האלה לצאת מ羅mania. פנו לבוקרשט (Bucharest). היו אז מקורבים של דוקטור אלבסנדר שפרן, פילדמן אחד מהעסקנים, ויזיסו - שם לפניהם היו דנים עם אנטונסקו על גורל היהודי רומניה. והם לקחו על עצם להוביל את הילדים האלה לישראל.

אנו עם עוד אחד בן עיריה, נבחרנו להיות המלוויים של אותם הילדים.

ש. איך?
ת. היו תנומות ציוגיות בזמן הנורמל, לפני האנטישמיות ברומניה. בשפיילדמן ודוקטור אלבסנדר שפרן ויזיסו קיבלו על עצם את התפקיד לשלוות את המתאים ילדים האלה לישראל - פנו לעסקנים ציוגים מאי בוקרשט, שכ אחד מהם, מרי יודע מי אחראי לקחת מבל רומניה בעדר ארבעים מלוויים. מבל רומניה הידנו ארבעים מלוויים למאותיים. מעידנו בתנו שנים. אבחנו הידנו שכנים עם דוקטור אלבסנדר שפרן, במקורה הוא היה מערנו, הרבה הראשון של עירנו. הבוחר השני מעידנו - הם

היו גם בן יהודים ידועים מאד בעיר. היה להם בן בשם סירומה ארידגטן. קיבלנו הוראה בספטמבר 1943 להגיע לבוקרשט. את ההוראה קיבל סירומה, שמשמעותו מה אבינו היה בבית, הגינה היהודנה. אליבן לא הגיעה היהודנה. סירומה דאג איך שהוא יהודיע לי, שהרייתי בפוטנה, שמלי היהד אירטו להגיע לבוקרשט כדי להגיע לישראל, בספטמבר 1943. אף בברחת מהגבודה. בשעה מועד הארץ ישראל, השאירתי את הכל ובאותה עת עזב. נפשתה עם סירומה והתירענו איך מגרעים לבוקרשט. העיר שלנו בכו, היא במרקח חמש מאות קילומטר מבוקרשט. ליהודי היה אסור ללבת אחרת שנה שא. להגעה לבוקרשט חמש מאות קילומטר מיד עם הרבות. אז עשינו תבנית שאנו בשתים עשרה בלילה נפש ובחשיכת לילה ניגש לתחנת הרכבת ובעה על אחת מרובבות המא שmobilitat נפט, חצ' ואספה. בכל קרון של הובלות יש קבינה קטנה עם מטבח בזיה, עם גלאס אחד או שניים, בכל שלושה קרונות עומד אחד שצריך לשומר על צייבות הרכבת או לעזרה במקרה שהרכבת נזנחה סימנים לעזרה. אמרנו שאנו נתגנב ונבנש לאחת הקבינות האלה של רכבת פוא שירוצאת דרום. בוקרשט זה דרומה מבקו. אמרתי: אם זה לא יגיע דרום בדיק עז בוקרשט - אז נרד ונחפש רכבת אחרת. אין ברירה, החלטנו - החלטנו. אני אמרתי להורי, בבית אחרי שהtagenbutti ובאותה לם, שאני כוסע בחדרה לעבודה. לא סיפרתי להם שאני כוסע לארץ ישראל.

בעשר בלילה אני לוקח מזוודה קטנה, במו שנouseim לעבודה, שם לי דוד זוג מבנים וסונדר, קופסת סיירות, הירתי משעו אז. היה לי דוד בשם אוסקר, אוסטרו, שהיה עובד אטנו. הוא עלה ברכבתים לאוז ובסטר באן בחיפה. לא היו לנו ילדים. אני הירתי מארקשור אליהם. אמרתי: אני אש לדוד זהה בעשר בלילה ואודיע לו שאני אסע לארץ ישראל. אני שואר שהוא ידע, הירתי מסור לבני המשפחה וידעת מה יקרה להורים שרוודע שאני ברחת מהגבודה ובכל הדברים האלה - זה הדירה אותה.

הוא אמר לי: סע בשלום, אבוי בוטן לך אלףים דולר, כמה איתך אלףים דולר. היה לו הרבה כסף, היה דוד עשיר. ושהה יהוה לך לעזר, אתה בושע לארץ ישראל, מרי יודע מה שיריה מחר או מחרתירם. אתה במו בניו, ובאמת בלבינו.

קונטני פם סיומה. בשתיים שעשרה בליליה בדיקון אבוי קופץ מבדר לבדר ומגיע לבית שלהם. אבוי מחבה ליד הגדר - סיומה ארבעו. אבוי צועק בשקט: סיומה ארבעו. עוד הפעם: סיומה! שתיים שעשרה בליליה. במקום סיומה יוצא אבא שלו, גם מטאטא בזיה ביד: אם אתה דוצה למות אתה ובני משפחתך - עשה לעצמך בלבד ואל תעשה אותנו אומללים. ברוח מאן לפניו שאבוי שוחרר לך את הרاش. סיומה לא יצא בכלל מהבית. מה עשית - הלבתי בלבד לתחנת הרכבת.

הכתי לתחנת הרכבת ואבוי מחבה וממחבה. זה היה בבר סוף נובמבר, בבר התחיל לדדת שלג. באה איזה רבתת ואבוי עולה על הרכבת. נסעתנו בליליה אריזה מאටרים קילומטר. אחרי נסעה של מאටרים קילומטר מחרעים לתחנת רבתת מרבדית ששמה מדרשטי (). זו תחנת הצלבות רבעות גדולה שהרויסים ידעו את חשיבותה, ובאותו לילה הפיציצו את תחנת הרכבת הדאת. הרכבת בעמלה בתחנה. מה היה עוזה במקום שיש התקפה מהאויר? אמרתי: אבוי אשב באן, אבוי אשב טוב, מה יכול להיראות. ונשארתني בז'ת קבינה עד שבתבו סיימון של איזנקה של הפסקת הפצצה. שמעתי בז'ת בומרים, הם זדרקו במה פצצות, לא היה רציני. אבל אחר כך שמעתי עם רמקולים שהצבא הרימני והמשטרה באים עם כלבי צאב, לאן הגיעו - בבדיקה ומחפשים מרגלים. שמעתי ברמקול צועקים שהרויסים הורידו צנחים מרגלים. בשבים הג'נדטים האלה עם כלבי צאב, לאן הגיעו - בבדיקה אליו. בלביהם לא יודעים חכמת. אסרו אותו ולקחו אותו לבית סוהר. באותו לילה חקרו אותו. זה היה באמת בצדק. מה עוזה יהודיה ברכבת בתחנה הזאת החשובה בבדיקה בליליה הזאת? אני גמרתי את הסיגריות שהיינו

לי בחבילה. נשארה לי קופסת גפרורדים. הוא אמר לי: בשבייל מה יש לך גפרורדים? אמרתי: אני מעשן. ארפה הסיגריות? נגמרו לי. ספר לסתה, אתה עשירת סימנים עם הגפרורדים לדושים ארפה להפץ. אסרו אותו, שמו אותו בבית סוהר. עשו עלי חיפוש ומצאו אצלך אלפיים דולר. גם את השעון לךו לי.

אני ישב בבית סוהר כל הלילה. אני שומע בערך באربع לפנות בוקר צווק אחד מהאסירים. הינו שם דוגות ובנירים ושיבורים. בית סוהר שהרו בו לבל הפחות מאה איש. זה היה מתחת לאדמה, מסדרה. אני שמעתי אחד אומר: מה השעה? אריך יוזעים בבית סוהר מה השעה, לפחות גובה השתן של סידר הלילה. הוא הולך ומטבל ואומר: לפחות זה צריך להיראות ארבע לפנות בוקר. שמה התחלנו לעשות חוק מוגן. אני חייב להיות ג'ינג'י מאד, עם גמישים על הפנים. בדרך כלל גוים רומנים לא הינו ג'ינג'ים עם גמישים. הם אמרו: תפסנו ז'יד. התחלנו לעשות חוק. אתה תעשה בקיון? נתנו לי טאטא, עשתה בקיון, אני בלבד עם האסירים. אני מטאטה, באים אחרים וגוערים לבלו' בחזרה. ונוטרים התערבה דוגה אחת: מה אתם רוצים מהיהודים האומלל הזה? יש יהודים שעשו לך ז'ינג'ים - לאלה תרבייצו, מה אתם רוצים מבחרץ'יק בזה. תפסה אותה רחבות.

למחרת בוקרלקח אותו עוד פעם לחקירה. במקום חקירה הבניין אותו לחדר של הרב סרן הזה והוא אמר לי: אתה רוצה לצאת מבל העבן? אבל אתה חזק? תשכח שהיה לך בסוף, תשאיר לי את הבס', אתך לך את השעון בחזרה. ואני משחרר אותך. באיזה צורה - אני בבר נתן לך ברטייס תבואה ברבבת, ואני שולח אותך לבית הסוהר המרכז' בבורשט. אבל זה רק טרייק. אני מפחד שייאסרו אותך בדרך וירבייצו לך

ואתה ותגלה שנתה לך את האלפיים דולר. אני שולח איתך סמל שירשmorph
עליך בדרך. בبوكראשטי לתחנת הרכבת ישחרר אותך. אתה חופשי.
השarterei לו את האלפיים דולר.

ש. האמנת לו?

ת. עובדות, האלפיים דולר היו בין לך ובך אצלך.

ש. חשבת שם הוא לא י舅מוד בדבריו אתה תלשין?

ת. לא, אני ידעתי שהוא סבומ בזה גדול. הוא אמר לך לא לסתול שום דבר, שהוא בבר דואג לסתול. לסתול הוא נתן לך ובך לירות, אמר לו:
אתה תבלה בبوكראשטי רום יומרים, תחזור וזו תהיה התמורה.

הגעתי בבר במון בן אדם, לبوكראשטי. הוא עם הרובה שמור עלי בכל הדרך.
בתחנת הרכבת הוא אומר לך: אתה חופשי. אמרתי לו: אני חופשי, איך
אני יצא מזה? את יודעת, אחרי שהרכבת עומדת יש פועל רכבת
שדופקים על הגללים עם פנס. הגעתי בלילו לبوكראשטי, זה היה בערך
עשר בכילה. דופקים בגללים עם פנס. היה אמר לזה מהרבות: יש בה פועל אחד
(עלוי), הוא יעצור לך קצת, תיריח אותו איתך. אך אני החזקי לי את
הפנס, עשית לי גם קצת שחור על הפנים. היה לי יוזמה. תשימי לב
איזה דברים, שבי החלטתי בלבד לצאת לبوكראשטי. ובאן בתחנה ידעת
שאני ג'ינבה זאבי בולט, אך עשית את עצמי קצת שחור. היה לי בבר
מעיל חורפי ובובש בזה, קוצ'מי. הגוiji הזה הוביל אותו החוצה
תחנת הרכבת, באילו אני מוזר לו, מוביל לו את הפנס והדברים ואני
אחריו. וכל הג'ידרים לא עלה על דעתם שאני לא פועל.

בשירצתי מתחנה היו דליות נס עם סוסים, לא טקסי. עלייתו על
דליות נס, ידעת שבקראשטי יש ביטו יהודי. שם אמרו לנו להתייצב,
בשנגייע לبوكראשטי בבית בנסת אחד של החיריטים. אך לא היברתי הרטב
את בוקראשטי. סיומה היה במה פונטם בبوكראשטי.

ש. זה היה בתוך הפרסום?

ג. בעירם גודלות במו בוקרשט יהודים היו גברים מדויקים, בשכונת. זה נקרא ווקרשט (Vacaresti). היו בהם רחובות שארו רק יהודים והיו עשרות בתיה בנסת. אמרו לי לבוא לבית בנסת שמו החירותים, באיזדור הזה. לי בבר לא היה בסך, את האלפיים דולר לקחו לי. אז אמרתי לגורו הזה מהדלי'בּס: קה אותו לאיזדור הזה, ווקרשט. כמה אמה רוזה? הוא אמר לי מאה ליר. מהה לי זה במו עבשו מאה שקל. זה בלילה ובוקרשט בדולח, מתחנת הרכבת. אמרתי לו: בסדר, על אף שלא היה לי בסך, הגעתי לתוך השכונה. הוא ידע איפה בית הבנסת של החירותים. זה היה בית בנסת גדול. הוא הודיע אותו ליד בית הבנסת, היה חושך בבית בנסת. ידעתי שהזה יהודים, דאייתי בבית אחד, שניים, אוור. אני מסתכל על הדלת, יש מצודה. אני דופק בדלת, יוצאת אשה מבוגרת ואני אומר לה: אבי ט"החלוץ" ואני בוקץ צדיך להרים עט פלדרמן, אבל עבשו אמי עם הדלי'בּס בחוץ ואני צדיך לחת לו מאה ליר. והיא הלבבה והוציאה מאה ליר ונתקפה לי. אמרתי לה שלמהות אבוי להציג לה. היא ראתה שאני במצבה, הגעתי קרובה לשתיים עשרה בלילה. קודם כל היא חסירה נשימה בשארתה שדופקים בדלת, וביהה לה טוב שזה יהודי.

הלבתי בלבד לבית כ"ג, לא אמרתי לה שום דבר. שם היה בית שימוש עם עוד ארזה דבר, שמתי את המעליל וישבתי עד הבוקר. הריחי הרוח מטדייפות. אחר בר יצתרתי קשר עם היהודים העסקנים ולקראת החזרה יצאנו דרך בולגריה לארץ ישראל והגענו עם הילדיים האלה לארץ ישראל.

עבדינו היה דבר מעבירין. בשעה עתידי לארץ ישראל, הבדיטים בארץ חקרו אותנו מה נעשה באירופה. בא בן אדם שהיה מבחן ובנברנים עם הגרמנים. סיפרתי מה שפירתי והלבתי לספר למבירים יהודים. הרג

לנו מבירים, הינו לנו גם קצת קרוב משפחה בארץ. היה לי בן דוד בקיבוץ שער העמקים. זה צבי ברוקר, הוא היה ממיסדי שער העמקים, הוא בן דוד של אטי. הבנים שלו מנהלים את המפעל של דודו החיטומם ברוטגן, גם בן בני דודים של המשפחה שלי. היה לי דוקטור איזק אברהם, שהיה אחד ממנהיגיהם הציוניים בארץ. הוא היה אח של גיס של אטי. קיבל אותו גם בן יפה. 물론 שאלו אותו. ואני אמרתי: יש טהדריה. אני ידעת כי בבר ששלוחים יהודים לאלגר ותולין. 물론 אמרו לי: מה אתה אומר? מה אתה אומר? בורות בזאת לא תירדתי לעצמי שאמצא בארץ. הוא היה עסוק ציוגר. ואמרתי: למה לא באו במו בחורים לעזרה לנו, להסביר לנו, אנחנו בלי בלום, בלי ידים. לא היה לנו שום יוזמה ושום דבר. מה אתה אומר? לא רודפים שום דבר. בר הוא אמר. אחר בר נודע שם המוסדות הרשתיים לא ידען בדיק מה שקרה, או שידעו ולא ידעו מה שקרה.

לא עבר הרבה זמן, ומה עושים עם בחור בזה שבא? – מרביצים לו ציוגות. עבשו צבא, שלושים אלף מתהירים, אתה בחור צער, מה תעשה כאן בארץ – הבי טוב צבא. מצא חן בערבי הדבר. מה – להציג דובה ביד ולכבות להלחת נגד הגרמנים? זה שייא החלום.

ש. מתי הגיע לך?

ת. מהסוכנות, זה לא חלום שלי. אז קדימה.

ש. מתי בדיקת התיירות?

ת. זה הייתה בתחילת 1944, אחרי חזירים שהייתי בארץ. בבר דיברו על הבריגדה שמתארחנת ודגל בחול לבן. באתי לסרפנד, ארץ גוואה, נתנו לי בגדים, והלבישו אותי ועברתני אימונים, והחזקתי דובה אמרית ביד. ולימדו אותי על רימוניים ומגננת דירה וארך נלחמים וגברים וכל הדברים האלה, וetzmorot. כל השנים בנוורי הירתי מקנא בחברים שלי הגוים שנהיינו קצינים מצווחחים בצבא הרומי עם האווזה הלאומית

שליהם. ואנחנו יהודונים, ארזה ביטריבים שלא יبولים. בשראייתי את עצמי במצב זהה אמרתי לעצמי: געגען, בראון!

אחרי שגמרנו את הקופת האימוניות נשלחנו, הבסיס היה Middle East Forces בצפון אפריקה, בד'ירפה. עבדנו שם תחביבים ממשיים של הבנה למלחמה. נפל בחלקי להירות ביחידת מחלקה אחת עם חירם לסקוב ועם טליק ועם דני מט, שעד היום אנחנו חברים. לא עבר הרבה זמן ומצפון אפריקה לקחו אותנו עם אוניה גדויה שבפעמים הראשונה בחירות דאייתי אוניה בזאת, 'ב'ורגה'ה. חלק גדול מתנו בכיסו לאוניה הצעת, ובאותה האוניה היו גם כמה גודדים של הצבא הפולני של אנדרס, שם גם רצוי להשתתף במלחמה באירופה. אבל המפקד העליון נתן את הפיקוד הבטוונגי על האוניה, על הצבא הפלשטייני, ולא על הפולנים. מהפולנים הודיעו את כל הנשק החבוי. ורק אנחנו היהודים הידנו גם בכל הצדדים והיינו אפשרות הבתוון של האוניה.

המשך הראיון עם מרד גדרון בווינה.

מהאוסף הווירטואו אוחנו במלון בארי (Bary), נסגרו בקונגרסוו. היו בטהו גיחות של גרמנים על הקונגרסוו, אבל באובייה שלנו לא פגע, וגם מזג האויר היה די סוער. הווירטואו אוחנו בבארי. מבארו ליתנו אוחנו מיד לחזית איטליה, אףה שהרו היחידות הקודמות של החיללים של יהודים, על נהר טנרו. שם, אנחנו החדשניים, לא הצליחנו לחתת הרבה חלק במלחמות חזיתית, כפי שנלחמו החיללים שלפניינו. ובבה זה נטשך מלחנה למלחנה באיזור החזית. עד שבא היום של חמישית במאי בשובץ על הפסקת הקרבות. מ-5 למאי המשכנו להיות עם הבריגדה חיללי בירבוש באירופה, קודם בזפון איטליה, ובמשך שבוענו על שבויים גרמנים. הגיענו לטרוויזיו (Tarvisio). האיזור הצפוני של איטליה, לא רחוק טואדינה (Udine). מטרוויזיו עברנו לווילה, אחד בר לאינסברוק (Innsbruck) וקלאגנפורט (Klagenfurt). כל האיזורים האלה באוסטריה, שם הינו לנו קצת עניינים עם הפרטיזנים של טרטו על יד טרייסטי. היה זיכוח בין הבריגדה. הפרטיזנים של טרטו רצנו לשולט באיזור, והפיקוד נתן לbrigada את השליטה. אבל זה עבר בשלוום. היתה קצת זיכוח עם הפרטיזנים, אבל זה עבר בשלוום. אחר כך באה ווינזה הגדולה של הבריגדה, צינו את בל גרמניה והגיעו עד לבליה. שעברנו דרך גרמניה עברנו חווילות. שיירות שלמות של מבוגרים שבויים עם גרמנים עברו דרום, שאנו הלבנו באותו הרגע חכיש צפונה. החבר'ה הינו מלאי רצון בנקמה. ומאוטו לאוטו הרבירצו, אם במקומותצד השבי של הרובה. ובאמת היה מצב של רצון להתקדם בגרמניה, שראו את המן דוד. כל מבוגרים המשא שלנו הינו מסומגים במן דוד תבלית לנו של הבריגדה. ובשם עברו וראו, עוד לא ראיתי יהודי שמתבונף כל בר חזק במו שם התבונף בשבאו ממול.

בכה הצענו לבלהיה, להולנד. היריבו בתפקידו שמרה בעירק, סדר. היה מרד אחדי הביבוש, ואחינו הספנקו לראות את כל הערים החרוסות של גרמניה. במיוחד מגהרים (Mannheim) ופרנקפורט (Frankfurt) ושטוטגרט (Stuttgart).

ש. דק עברתם?

ת. דק עברנו. אבל מדור הדרס - בקשר עברנו דרך בבישים. בשנים אחרי זה עברתי באותו המיקומות. אני רוצה להגיד לך, איך הם הצליחו להקים מחדש. אני אמרתי פעם, שאלו אוזי, מה דעתך אחרי שעברת את הדברים האלה על הגרמנים. זה מוזר. מצד אחד אתה מתרשם שהיה עם תרבותי, נקי, יודע לעמוד באדם אל אדם. מצד שני קשה לי להאמין מאיפה הם לcketו את הברושים הצעת. בשאותה נמצא לפני בחור בלונדינגי גדרני שמדובר אכן, והנתקיון שלו - אתה חושב שהיה סמל של עדינות ושל תרבות. אז אומר: נקמה. מה יכול להיות כמו היהודי? את יודעת מה שAYER אמרתי - תראי, אם בא בן אדם שחולח ואתה מחל לו את המות - אז לפניהם זה מקל עליו. אותנו היהודים לא לcketו איזבן בשארדיין חולמים ורעים. לcketו אותנו מהמשה החמה, מהאיידיש-מאטא שלא היה לה אף אחד מהילדים, מהכל, מהגרות שבת. ואני לנכמי אמרתי בכה: שאלו היה יעדך לי, שלעם הגרמני היה טוב, שתהיה לו גם מא טובת לב וחלוות. הטוב היה טוב, עד שרבו אליהם החרב וה האש. שرك בר יכלה להיות המלחמה. טוב, זמינים אחרים, לפניהם לא מבינים למה ומדוע אחריו ארבעים שנה של סבל בזיה ומלחמות אבינו בארץ עברנו מלחמות קשות אחריו מוה שהתרחש. אני עברתי את כל המלחמות בישראל. והנה אותו העם הגרמני חי בשalom. פלייטים שלנו שbau מהחרב לגבילות הארץ - הבריטים לא נתנו להם להבנס. פלייטים מודרנים גרמניה, שאף אחד לא מארים על חיריהם וירוש להם ארץ מודרנית - ושבורחים מקבלים אותם עם פרחים. אחד לא אומר שאסור, ומביבנים להם

כל טוב ולא יודעים איך לקבל אותם. זה ההבדל בין העולם הטוב ואוניות משפליים שהבריטים גרשו אותם מארץ, והם ידעו היבט מי נמצא באותו האוניות.

לעבון שלבו. באחד הימים, אבחנו היינן בצפון הולנד בעיר שנקראת ברוגינגן (Kroningen). העבודה שלנו הייתה לצאת עם הגרמנים לפירדוק המוקשים בים האפורי. נIRON, אבחנו עתದנו מרוחק ושמרכנו עם מוכנות יריה. ושם היו מוקשים לא מסותרים שמתפרקדים של הגרמנים היה לחפש אותם בתרם ולפוצץ אותם. בערב היינן חווידים. אbei שמעתי מהירחידה שיש פעילות להצלה נפשות של יהודים באירופה, בתרוחד נוער. ביום אחד יצאו בחודם לפולניה, להונגריה, לאיזור הביבוש הרוסי ברומניה. אחד מפעילי הצירוגות מהבריגדה שאל אותי אם אני גם כן מוכן לצאת, יש צורך ביציאה לדומניה, שאנו יודע את השפה הרומנית. ברומניה יש הרבה בני נוער שמוכנים לעלות לישראל. אז בשחריתים עוד לא בתנו להבנס לארץ. נתנו לי קישטה, שק בזה במו שהיא בצא, עם עשר חליפות של חירלי הבריגדה. השיטה הייתה, מה שעשו גם אחרים. לוחמים גם עשרה פרקי היריל של חיילים אחרים של הבריגדה, מלכירים את העולים עם הבודדים הצבאים האלה ונונחים להם את התעודות, ואומריהם להם: אם שואלים אותך – תגיד שאתה מדבר רק עברית ואידיש, אידיש וקצת עברית. .. היטה השיטה.

יצאנו לדרכ. התקנית הדיה שאנחנו את אותם הפליטים מבאים בחירליים למשכנת הבריגיטה שנמצאת באיזורי הרוסים, ושיחזרו אותם בחזרה הביתה. פחדנו שהבריטים ישאלו שאלות, אז לימדנו אותם רק איך לחת טאלות, שבאים ואם שואלים אותך ארזה דבר – אידיש או עברית, שמיshawו אחר יתרגם. מה הייתה השיטה. נתנו לי פס של הבריגדה, מה שהיה מותר באופן רשמי לבדוק בזינה. זה היה Movement Order מה昼夜 מאלם. נבנשתי לדרכות והגעתי לפריס. מפריס לקחתי את הרובbat

לויינה לאוסטריה. ורינה הייתה מחולקת לארבעה איזוריים. זה היה בתקילת מאי 1946. הגעתו לוינה, והיה הסכם בין הקומנדיונטים של כל ארבעת האיזוריים; האמריקאים, הבריטים, צרפטים וروسים, שבכל מהחרילים יוביל לבקר באיזוריים אחרים, בתנאי שהוא יקבל אישור של אותו הפיקוד שנמצא במחנה שלו. אני באתר לפיקוד הרוסי ואמרתי שאני דוצה לבקר באיזור. והיה לי את הפס, Movement Order, שפירושו הוא היה רגיל שם חיללים בריטים ואמריקאים באותו פריס-וינה. והוא היה רגיל שפם חיללים בריטים ואמריקאים באותו איזור ביקרו בוינה באיזור הרוסי. הוא נתן לי על הפס חותמת רוסית. נקבעתי לאיזור הרוסי. לקחתי את הפס שלי איפה שהיה בתוכב באגלוית פריס-וינה, הוסיף עוד קווים ובכתבתי: בודפשט-וארשה-בוקרשט. באותו מתחם הרובbat שבאיזור הרוסי ואמרנו לי שלבודפשט גוסעת רק רבת צבאית. מתי - זה היה בערך באחת עשרה לפנות הצהרים, ואמרנו לי שבערך בשתיים יזאצט הרובbat הצבאית לבודפשט והיא ממשיבה. אמרתי: בסדר, אני עלה. בלי לשאול אף אחד, ראיינו שבאה רבת רוסית עם כל החיללים, נקבעתי לכאן. אני מתירש בינו החיללים הרוסיים. היה לי את השק עם הדברים. ואני במלבושם ריצוחית, חגורת לבנה, פטרס לבנים, געלים צבאיות וכל הדברים, דקעט מעור שהיה בבריאזה, ספל של הגראדה היהודית, מון דוד, בטליון שני, דודד שני. אני יושב בין החיללים הרוסיים ומציא סיגריות 'פלריידס' ושוקולד. אחד או שניים מהם, הם לא בותחים באותו האותיות, אבל הינו אחד או שניים שגם ידעו לך אותן. הוא אומר: פלשטיינה, פלשטיינה, יהודי? אז אני אומר: יהודי, פלשטיינה. הוא שאל אותי כאן אני בועש. אמרתי: למשפחה, למשפחה באירופה. בך המשכתי קרוב לשעה לשבות איתם. הם גם שטו ווזקה, יצאתי קצת להמתוך בפרוזדור. אני עומד בפרוזדור ומתחילים לעבור בפרוזדור בכל מני חיללים עם דרגות ובלוי דרגות. פתאום בא אדם אזרחי אלי,

בעצם עלי רדי. אני עמדתי ליד החלון בפרוזדור של החלון. הוא דיבר ארתי באנגלית עם אקזט גרטניר. ذات אומרת, שמעתי שהוא לא אנגלי אבל אני מושתת בבריגדה היהודית. הוא אומר: שמעתי על היחידה הזאת. لأن אתה בוגע? אמרתי: לא רק אני, גם חברים אחרים לבריגדה, יוצאים לארכוזות הונגריה, רומניה, פולניה, להציל ולסייע ליודדים שהו נעה לצאו מהכארדים. מה השם שלך? אמרתי: גאנון בויסן. הוא אומר: שם רפה, שם רפה. חזך פעמיים שלוש, שם רפה. ואז הוא מוסיף: ואני דאול. לא עלה על דעתך לשאול אותו שם משפחה. הוא אומר: תדע לך שהעובדת שלי דומה לעבודה שלך.

אתה יוכל לתאר אותו? בן. הוא אמר: אבי עזב מטעם הצלב האדום בעבודה הזאת. ובבה ישנו בירח והסתבלנו בחלוון, ארזה חמש דקוט. ذات אומרת, באילו שהיה לנו קצין אחד עם שלושה שוטרים צבאיים. הם ניגשו אלינו. אבי, דדר אהב, לא ראיתי מאירה בירון דאול בא אלוי. הם פנו לדאול ואמרו לו: תשאל אותו מה הוא עשה ברובת הצעת, איך הוא ממשיך לרכיבת הצעת. אבי לא הבנתי דוטית, אבל הבנתי שהם חוקרים משהו. אז הוא אומר לי באנגלית: יש לך .. זה נירחות? אמרתי: בזדאי. ואני מוציא את הפס ובודן לדאול ביד. הוא קורא באנגלית, אבל הרוסים לא מבינים מה שבתוכב. הוא אומר: יש חותמת של הקומונדמנטו הרוסי מזינה. אך הקצין הרוסי לוקט את הנירור הזה ביד. ובשזה ראה את החותמת הוז אמר: הבל בסדר, טע לשולם. גמרנו איתני אז אומרים לראול: אתה בוא אתנו. לא אמר לי אפילו שלום, הסתובב והם לקחו אותו.

ש. פשוט ליהו, לא בירקו נירירות?
ת. שום דבר, בנזחותי לא אמרו לו שום דבר, רק אמרו לו בו. נבשין
איך הוא היה נראה. קודם כל, אני הירתי מטר שבעים, הוא היה בערך
בעשרה ס"מ יותר גבוהה ממני. הוא היה לא בלונדריני אלא שטני.
בשידרו גל שבדים בדרך כלל הם בלונדרינים, והוא היה שטני עם
שערות די חלקות. נדמה לי שהוא לו גם שביב באטען. הוא לא היה
שמנן. היה לבוש מעיל ארוך. צבע המשיל נתה לכחול-אפור בהה, לא
בhair. לא היה לו שפם. והטייפוס, למה אני זכרתי, היה קצץ דימינו
עם פרנק סינטרא. אני הירתי אז בן עשרים וSSH, והוא היה נראה
רווח מבודד מפני לל הפהות בארכן חמיש שנים. בדרך שלושים, שלושים
ואחת, היה נראה לי לפי מראה הפנים, כמה שבני מעריך נבנו בן אדם.
מה שבן עליה על דעתך. היה לי טווך וחבל, אני ידעתי את השיטה
הרווסית. בשירדתי מהרבת חיבתי איזה חמיש דקות לדאות אם הוא יודע
בדי לשאול אותו אם הבעל עבר בשלוום – אבל לא ראיתי אותו יותר.

ש. איך הוא דיבר? באיזה אופן הוא דיבר?
ת. הוא היה קצת מתוון. אז לא עליה על דעתך לתת מחשבה לדבר, או בכלל
זה שהוא התקשה לדבר אנגלית.

ש. הוא אמר לך שהוא מהצלב האדום או שהוא אמר לך שהוא מהשבדים?
ת. לא, בשני אמרתי לא הדבר לי את המילה שבדים. הוא אמר שקוראים
לו האול. ובששש מה שבני הולך לעשות הוא אמר: אני עושה פחום או
doter אותה העבודה, אני רצ אחדר ניצוליהם. ואני עושה את זה מטעם
הצלב האדום.

ש. מה שמעת עליון אחר בר?
ת. אחר בר, שניים לא שמעתי שום דבר, עד שהתחילה הפרשה והזבירו את
שמו. אני לא יודעת, לך אני אומרת. קודם כל בארץ, בששתחררת
מהבריתניה, באה שלחמת השחרור. עבדתי את מלחמת השחרור. התקבלתי

לעבود במשרד האוצר בשנת 1949. זה היה קצר מעשה ריחוץ. היו לך שתי אפשרויות: זו למות בחזית או להתקבל לעבודה במטהו. מה אני אגיד לך.

ש. מה אפשרות אחרת?

ת. עבדתי שש עשרה וחצי שנה במשרד האוצר. במשרד האוצר למדתי בתכנית את תוכנת השמאות. אחרי שש עשרה וחצי שנה של שירות יצאי מהעבודה בדצון, קיבلتני פיצוריים, והתחלתי לעבודה בירועא להשקעות במקצוע שהמאות. עבדתי מסוף שנים, די הכלכלי בעבודה, עד שבשנת 1982 היה בחזק בשגרירות ישראל בבודפשט מזביך שבוי. הגשתי מועמדות לתפקיד הגז. הגישו לי יחד איתני קרובי לשלוושים איש. מסתבר שהתקיד בבודפשט רומניה זו הארץ הרחידה שיש לה קשרים דיפלומטיים במנגד של שגרירות בישראל. אבל היחסים恶化ו שלנו עם רומניה, בדקנו את האדם שייתאים להתקיד, גם מתחייב ערבים מסוימים. ובנראה שהתיק שלי ענה על הדברים האלה. יצאתי לתפקיד בשגרירות בודפשט. אחרי זמן קצר העלה אותי לדירה של מזביך דאשון בשגרירות בודפשט. הירית ייחד עם אשתי מארם, ילידת הארץ, ילידת טבריה מדורות דורות. אם את רוצה לדעת, אבא שלו אשתי זה ראש חסידי נחמן מברסלב 'אשר צר מאד'. הוא נולד ב- 1888. הוא בן כ- 100 שנים, חי וגד בעיר העתיקה בירושלים. לפניו חודש ימים בערך בראש השנה לקחו אותו בupil הזה לקבר של רבי נחמן וחדר בשלוום. ואחרי שביקרתי אותו שהוא חדר, הוא גם יליד הארץ, בערך שמונה תשע דורות בארץ, ואחרי שהוא חדר אמר שהוא מרים יותר עידן בעשורים שנה. זה היחס של אשתי.

ש. מתי חזרתם מרומניה?

ת. הירית שלוש וחצי שנה ברומניה, ובאמצע 1986 עבדתי את רומניה והמשכתי לעבודה במשרד החוץ ארץ ארזה תקופה. הירית מועמד לשיבור

בתפקיד מסוים, שזה לא יצא לפועל. אביו חשב שאחת הסיבות, אולי הוביל בבר מפריע. אביו רק רואה שמחירבת מזרויות, במה שייתור מבוגרים,اطילים עליהם יותר תפקידים.

במה אתה עובד?

ת. אבוי עובד בחברת שיכון ופיתוח, משרה מלאה. ואת הביטוח הלאומי אבוי דחית, כפי החוק אפשר לדחות בחמש שנים. מה שרציתי לחייב לך בבר, שברומניה צאה לי בבר המתשובה לא לשמוד בשתיקה את עבירות הפרישה שלי עם דואל הזה. המשטר הקומוניסטי שהיא ברומניה, עם כל המניטריות הדעת והיד החזקה - הצביר לי קצת את הנסיעה ברכבת ואת הקרון. ב- 1986 בשחרור הארץ, אמרתי גם לאשתי, אבוי לא שוקך יותר. מה עשתה, למרי לבנות, נפגשתי עם עתונאים. אמרתי יש לי הסטודיה, אבוי רוצה לספר מהו. עם אורדי אבנרי מ"העולם הזה". אז הוא ישב בקפה 'בסית' בחברת תברים שאבוי מביר אותו. אמרתי: יש הסטודיה שאבוי מחזיק את זה בבטן, עבiron דואל ולנברג. הוא אמר לי: תן לי את הטלפון, אבוי אשכח לך מישו. לא שלח אף אחד. נפגשתי עם שלמה נקדיםון, עתונאי מ"ידיעות אחרונות". פגשתופעם בניו-יורק, הברתי אותו. אמרתי לו: נקדיםון, יש לי. הוא אומר: אותו מנכין סרפוז עתונאי. דאתיו שבכה, הלבתי לטל אביב, יש את 'בית התפוצות' וביקשתי את האטייר לי'חסידי אומות העולם", אבוי לא רודע איך שקוראים למחילה הדעת, ביקשתי לדבר עם מישו. אמרו לי: אצלנו לא רבודים לשוחת, ואם גם תשוחח עם מישו - זה לא יועיל. אבל אבחנו רבודים שב"יד-ושם" קרים מישו. נתנו לי טלפון טלפון שatkשור עם דוקטור מרדי פלדייאל. על חשבוני צדצתי לדוקטור מרדי פלדייאל, הוא דובר אנגלית. אמרתי לו שאבוי רוצה לשוחח איתנו על נושא דואל ולנברג. הוא אמר לי: ברצון, וקבע לי זמן. אבוי לocket חופש מהטבודה ואבוי בא לירושלים. אבוי בא ליד-ושם, אבוי מופיע לדלתו של דוקטור

פלדיאל. והדلت הייתה פתוחה. אבֵי בנויטוס עומד על יד הדלת ומחבה שיריד ליר תבנס. והוא לא אומר לי להכנס. מראה לי עם האצבען: מיר אבֵי מודיע לאיזה מזבירה ש לדבר איתה.

ש. זה היה עבשו לאחדרונגה?

ת. ב- 18 בנובמבר 1988, לפני שנה.

ש. אנחת לו שקבעתם?

ת. אחריו שקבענו פגישה.

ש. הצעת את עצמן?

ת. אז, אמרתי לו שאני נירומן, שקבעתך איתה. לא אמר לי אפילו תבנס, שב, במו שנוהג. לא אכפת לך. אבֵי רק אומר, לצורך יד-ושם אם עומד בן אדם בדלת פתוחה, קבעת איתה פגישה, אתה מדבר איתה בפתח הדלת בשאגן בא באופן מיוחד. בנסיבות לקומה הזאת, שם עטדה בחורה. אמרתי לך: תראי, אבֵי בא לשם מטרת אחת. אם יש לכם חומר על שם החומר הזה שלכם גוטן לי הרגשה של הסכמתו או לא הסכמה. היא הוציאה הדבה אלבומים ובתבות וערינתי טוב בכל הממצאים של התמונות. ואבֵי הידם משובגע במעט מה אחוז שזה האדם שאני פגשתי. עם

המזבירה נושא כביה: אדוֹן נירומן, היא אומרת לך, אתה אדם מאד מנירין בשביילנו, אהדרי שיריד לך הצעת איזה מאמצים אבֵי עושה. אבחנו בדאת לנמוד בקשר אליה, יש מה גודמים שעובדים ביחס על הדבר. לא שמעת רוגדר מיללה. מה עשתה - ראיית שאיון תבונה, הלבתי וטלפוני לשיפורות השבדית. בשאגן מחליטת להירות פעיל - אבֵי לא שותק. אמרתי שאני רוצה פגישה עם אדם אהדרי בשגרירות שבדיה בעניין דאול ולנברג. אז הגברת שדריברה ארתי בטלפון הציצה את עצמה בירושאלית שהיא רק מזבירה. בירקעה את הטלפון שלי והיא תודיעני לי על הפגישה. ב- 23 בנובמבר 1988 נפגשתי בשגרירות שבדיה בתל אביב ברחוב ורצמן 4, עם אדם

שהציג את עצמו בקונסול, מר סטפן חוס. ישבנו, בפי שangi מדבר איתך על כל ההיסטוריה הדامت, יותר משעה. המדברה רשות פרוטוקול על כל שיחתנו. ובאותם הטילים הוא אומר: בשלב זה הוא רשם את כל הפרטים, יתבין شيיריה המשך. האם אף אהיה מוכן לתרום לדבר. אמרתי: ברצון, מתי שירודינו לך אף את תשובות חיזבירות. לא פנו אליו יותר ולא דיברנו יותר. זה היה ב- 23 בנובמבר 1988.

ב- 6 לאפריל 1989 פורסם ב"ידיעות אחרונות" שאוניברסיטה שבדיית מבינה ספר על לנברג, ובו נתונים באן במאמר הזה בתזות של פרופסור דוקטור קדרו מולין. בתאריך 24 ליולי 1989 שלחתי לדואר רשות דוח' על כל העבירות שלי עם ראיול זה, בצדוך מסמיכים שהרו ברשותי, שטוביחים בזדאות את התאריך שנפחסנו. שלחתי את זה לדואר רשות, ועד היום לא קיבלתי תשובה.

ש. אפרתיך לך שפחתת את מר פול לויון והוא אמר שהוא קיבל את שמי הוא מסדר לאיריס ברלצקי ודרבה הגעתך אליו.

ת. בתאריך 24 לאוקטובר 1989 התקשרה אליו בטלפון גברת תקוה פטל, זאת הברהת שangi מדברי אותה, וקבענו פגישה להיום, 2 לחודש נובמבר בשעה חמיש אחדר הצהרים בביתי, למסור לה בהקלטה את כל מה שידוע לי בעבירות זה. בנוסף לבכל מה שוחחנו, אף נזון בידה של גברת תקוה, העתק של כל החומר שלחתי לאוניברסיטה אופסלה.

ש. תודה רבה.
ת. בסירובם הבהיר זהה שאנו שוחחנו בעבירות, אף אשומם אם אני אובל מתחת לתמורה הקטנה בירוחם לבבונו של האדם הגדול הזה רואל, שעשו כל

בר רבות בכך הפיזי ובנפשו בלבד ניצולי השואה. תודה רבה לך.

ש. תודה רבה לך.

עדות מס. T/110/C

- 38 -

סדרת מס. II/C/110/T

דצית להגיד משהו על התאריך שפגש את אותו.

ה. בשיחת בריכנס אמרתי לך שפגשתי את דאול ברכבת טאנטן מונינה
לבודפשט. זה היה ביום 11 במאי 1946. איך ידוע לי התאריך הזה -
אני ב- 12 במאי נגעתי לבודפשט לעיר הונגרית דברצן (Debrecen).
בדברצן קיבלתי את המטמכרים עם התאריך הזה. על בן אני יודע שהוא
לפני זה היה ברכבת מונינה לבודפשט, וזה היה 11 במאי 1946. וזה
תאריך מדויק. זה בקשר ליום שפגשתי את דאול.

ש. שוב תודה רבה לך.

סוף הראיון עם מර גאנון בז'נבה.